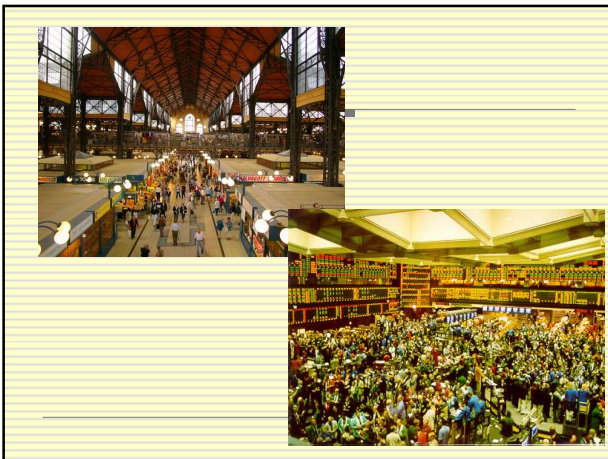

KONCENTRÁLT PIACOK

KONCENTRÁLT PIAC FOGALMA

- ➔ meghatározott termékekből
 - ➔ meghatározott helyen
 - ➔ meghatározott időben
 - ➔ a kereslet és
 - ➔ a kínálat
- találkozik**

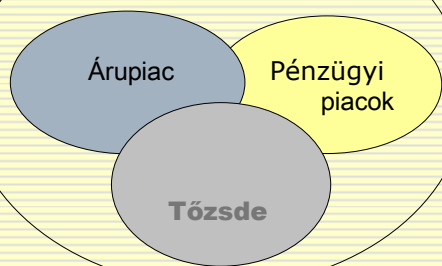
KONCENTRÁLT PIAC-TIPUSOK

- ➔ **tőzsde (börze)**
- ➔ **árverés (aukció)**
- ➔ **versenytárgyalás**

TŐZSDE

PIACOK

TŐZSDE FOGALMA

Olyan szervezett piac, ahol értékpapírok, valuták és helyettesíthető tömegárak nyilvános adásvétele folyik ellenőrzött körülmények között.

A TŐZSDE ELNEVEZÉS

- Magyarországon a tőzsde szót a nyelvújításkor alkották meg a régi "marhakereskedő" jelentésű tőzsér szó tövéből, amely kereskedést jelentett, s ehhez fűzték a "de" (valamilyen helyiséget jelentő) képzőt.
- A tőzsdét a szeszélyessége miatt nőnemű szóval jelölik több idegen nyelvben: Die Börse, la bourse, la borsa, le bolsa stb.

A TŐZSDE ELNEVEZÉS

- A börze elnevezés eredete vitatott.
- Egyesek szerint a latin bursa szóból (a francia bourse, a német Börse, jelentése: pénztárca) származtatják,
- mások a Bruges-ben élt kereskedő család "van der Burdse" nevű fogadójának nevéből eredeztetik, ahol a kereskedők találkoztak (cimere három erszényt ábrázolt),
- megint mások az antwerpeni Bersenstraat utcára gondolnak, ahol a kereskedők rendszeresen összejöttek.

TŐZSDÉK KIALAKULÁSA

- Csirái már a XIII-XIV századi vásárokon megjelentek (Genova, Velence)
- A legelső tőzsde XIII. sz. Brügge
- XV. sz. Antwerpen
- Tőzsdék alapítási évei:
Frankfurt 1584, Amszterdam 1611, Koppenhága 1684, Berlin 1717, Párizs 1724, Bécs 1771, New York 1792, Brüsszel 1801, London 1802, Madrid 1831, Sydney 1834, Torontó 1852, Zürich 1877, Tokió 1878

BUDAPESTI TŐZSDE

- A Budapesti Áru- és Értéktőzsde 1864-ben nyílt meg és 1948-ig működött.**
- A Budapesti Értéktőzsde 1990. június 21-én nyílt meg.**

A TŐZSDEI KERESKEDELEM SZABÁLYAI

- ➔ Tőzsdetörvény határozza meg a jogi alapokat**
- ➔ A tőzsdeszabályzat az egyes tőzsdéken rögzíti**
 - a tőzsde szervezeteit és vezetését,**
 - a tőzsdecikkek körét,**
 - a tőzsdetagság feltételeit,**
 - az árfolyamjegyzés szabályait**

TŐZSDÉK CSOPORTOSÍTÁSA

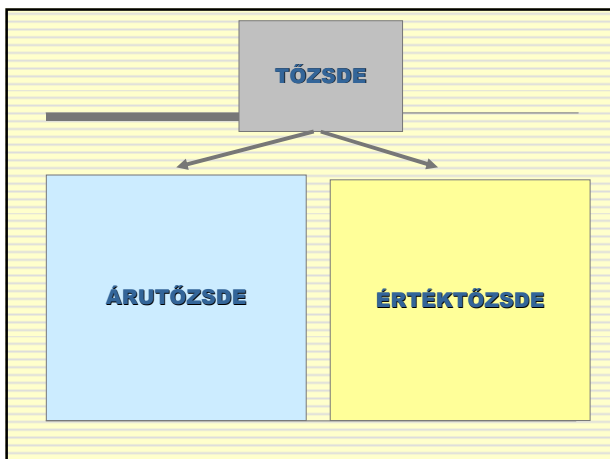
- ➔ jogi szempontból**
- ➔ tevékenységi kör**
- ➔ kereskedési rendszer szerint**

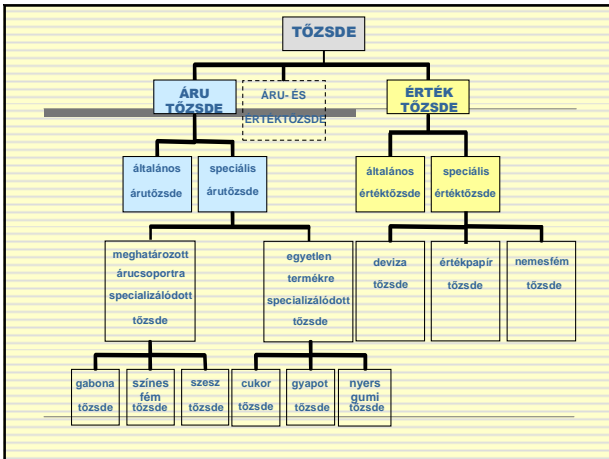
TŐZSDÉK JOGI SZEMPONTBÓL

- ➔ Angol - amerikai típusú (magánjogi)
- ➔ Kontinentális (európai, közjogi)

TŐZSDÉK TEVÉKENYSÉG SZERINT

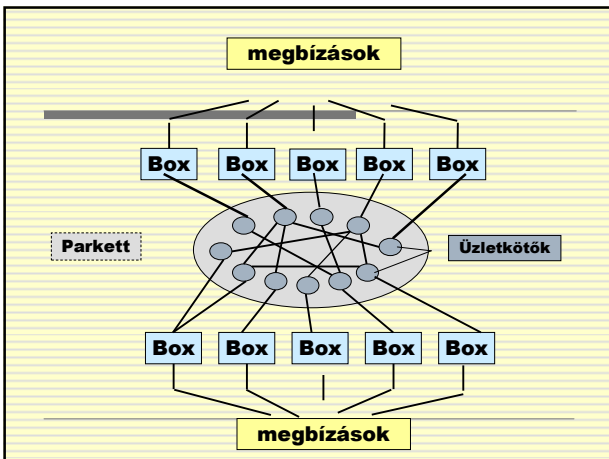
- ➔ árutőzsde
- ➔ értéktőzsde
- ➔ általános tőzsde (áru és értéktőzsde)

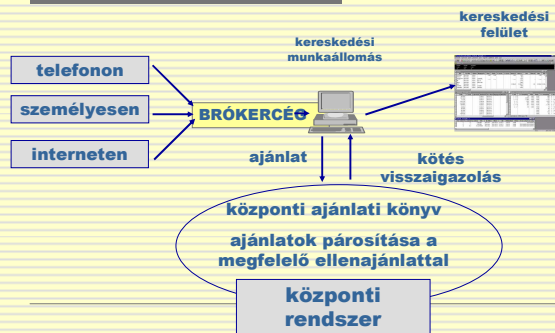

KERESKEDÉSI RENDSZER SZERINT

- ➔ **nyílt kikiáltásos kereskedelem**
- ➔ **elektronikus távkereskedés**

ELEKTRONIKUS TÁVKERESKEDÉS

TŐZSDE ELŐNYEI

- koncentráció
- alacsonyabb tranzakciós költségek
- átlátható szabályrendszer
- információs központ
- gyorsaság
- likviditás

ÁRUTŐZSDÉK JELLEMZŐI

- helyettesíthető tömegárú adásvételének helyszíne
- szigorú szabályok (tőzsdei szokványok) szerint működik
- kialakult szervezete van

HELYETTESÍTHETŐ TÖMEGÁRU

- Az áru minőségét minőségi szokványok rögzítik**
- Az áru minősége az áru jelenléte nélkül is ismert**
- Az áru egyes tételei egymással felcserélhetők**

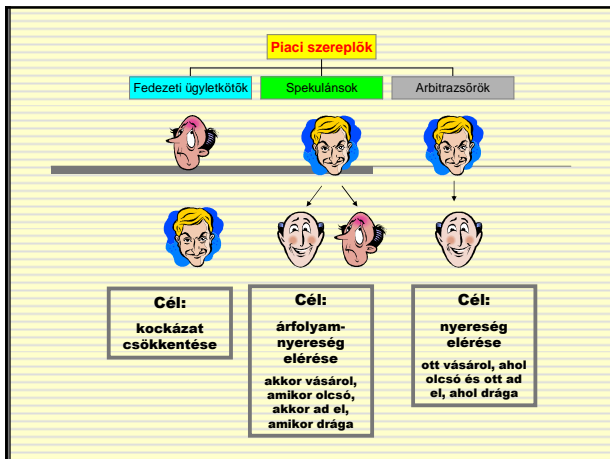
TŐZSDEI SZOKVÁNYOK

Az adott tőzsde kialakult és írásban rögzített szabályai. Jellemzően:

- Az általános üzletmenet szabályai**
- Minőségi szokványok**
- Kontraktusok (szabvány szerződéstervezetek)**

TŐZSDEI SZEREPLŐK

- Tőzsdetagok**
- Tőzsdei vezetőség**
- Tőzsdei brókerek**
- Egyéb szervezetek (pl. etikai bizottság, árfolyamjegyző testület)**
- Elszámoló (kliring) ház**

TŐZSDEI ÁRFOLYAM

Tőzsdei árfolyam a tőzsdén forgalomba kerülő tőzsdecikkek (árúk, devizák, nemesfémek, értékpapírok) kereslet-kínálat hatására kialakuló ára.

Árfolyamtipusok:

- Hivatalos:** a tőzsdén bevezetett termékekre tőzsdeidőben létesített kötések árai.
- Nem hivatalos:** olyan termékek árai, amelyek vagy nincsenek a tőzsdére bevezetve, vagy az üzletet nem a tőzsdei ügyletkötési teremben kötötték.

TŐZSDEI ÁRFOLYAM

- A teljesítés időpontja függvényében: prompt és termin árfolyamok.**
- Az ügyletkötés fázisai alapján: keresleti és kínálati árfolyam.**
- Az ügyletkötés időpontja szerint: nyitó és záró árfolyam**

TŐZSDEI ÁRFOLYAM

A tőzsdei árfolyamok fő irányzatai:

- emelkedő** irányzat, **hossz** (hausse, bullish, fest), élénk piac (bull)
- csökkenő** irányzat, **bessz** (baisse, bearish, faul), lanyha piac (bear)
- stagnáló** árfolyam

TŐZSDEI KONTRAKTUSOK

Szabvány szerződések, ahol az állandó feltételek előre rögzítettek.

Konkrét ügyletkötésnél kiegészítendőik:

- a mennyiséggel
- az árral
- a teljesítés időpontjával

TŐZSDEI ÜGYLETEK CSOPORTOSÍTÁSA

➡ **Az ügyletkötés célja szerint**

➡ **Az ügyletkötés időpontja szerint**

A TELJESÍTÉS IDŐPONTJA SZERINT

Lehetnek:

- ➔ **prompt (azonnali)**
- ➔ **termin (határidős)
ügyletek**

PROMPT ÜGYLET

- Azonnali teljesítést feltételez**
- Az azonnali teljesítés ideje
tőzsdénként szabályozott**
- Rendszerint effektív ügyletek**
- De: az arbitrage ügylet két
különböző tőzsde adott
időpontban lévő árfolyam
különbségén alapul**

AZONNALI ÜGYLETEK JELLEMZŐI

- Az adás-vételi ügyletek
megkötése és a teljesítés nem
szakad el egymástól.**
- A lebonyolítás időigénye
legfeljebb néhány nap.**
- Az ügylet általában effektív
ügylet, amely a szerződésben
meghatározott áron jön létre.**

TERMIN ÜGYLET

- Időben elválik a szerződéskötés és a teljesítés időpontja. Határidőre olyasmint is eladhatunk, ami nincs a birtokunkban.**
- A teljesítési határidők a tőzsdei szokványokban szabályozottak.**
- Lehetnek effektív és spekulatív ügyletek is**

AZ ÜGYLET CÉLJA SZERINT

Lehet:

- **tényleges (effektív)**
- **spekulatív**
- **fedezeti (hedge)**

EFFEKTÍV ÜGYLET

Az ügyletkötés célja:

- az eladó esetében az ügylet tárgyát képező áru **tényleges** leszállítása,**
- a vevő esetében a **fizikai áru** **tényleges** átvétele**

SPEKULATIV ÜGYLET

Az ügyletkötés célja:

adott tőzsdecikk esetében
két időpont közötti
árfolyamkülönbség révén
profitszerzés

SPEKULATIV ÜGYLETEK TIPUSAI

HAUSSE ÜGYLET

- A spekuláns árfolyam emelkedésre számít
- Határidős vételi ügyletet köt termin áron
- A későbbi napi áron eladással zárja le műveletét
- Az ügyletkötés napi termin és a lejáratkori napi ár különbsége nyereséget (vagy veszteséget) eredményez

BAISSE ÜGYLET

- A spekuláns árfolyam csökkenésre számít
- Határidős eladási ügyletet köt termin áron
- A későbbi napi áron vétellel zárja le műveletét
- Az ügyletkötés napi termin és a lejáratkori napi ár különbsége nyereséget (vagy veszteséget) eredményez

OPCIÓS ÜGYLETEK

- Az „óvatos” spekuláns ügyletkötése
- Opció díj megfizetése ellenében azt a választási lehetőséget kapja, hogy lejáratkor realizálja eredeti ügyletkötési szándékát, vagy visszalép
- Visszalépése esetén a maximális vesztesége a megfizetett opciós díj összege

OPCIÓS ÜGYLETEK

- vételi opció (call option):** a másik fél (az opció kiírója) eladási kötelezettséget vállal
- eladási opció (put option):** az opció kiírója vásárlási kötelezettséget vállal

OPCIÓS ÜGYLETEK

Az opciók két nagy csoportját különítjük el, attól függően, hogy a jogosult mikor élhet az opciós joggal:

- kizárólag a lejáratkor: európai típusú opció,
- a lejáratig bármikor: amerikai típusú opció.

OPCIÓS ÜGYLETEK

- A jogosult pozícióját long, míg a kötelezett pozícióját short pozíciónak nevezzük
- Négyféle pozíciót különböztetünk meg:
 - vételi jog (LC, long call)
 - eladási kötelezettség (SC, short call)
 - eladási jog (LP, long put)
 - vételi kötelezettség (SP, short put)

FEDEZETI (HEDGE) ÜGYLET

- Célja a tőzsdén kívüli ügyletkötésénél kalkulált nyereség védelme a tőzsdei árfolyamváltozás miatti veszteségtől.
- Fedezeti ügyletként spekulációs ügyletet köt.
- Olyan irányban spekulál, amelyen irányú árváltozástól védeni akarja magát.

ELSZÁMOLÓ HÁZ

- A vételi és az eladási pozícióban levők nem egymás szerződéses partnerei, hanem az elszámoló házzal állnak kapcsolatban.
- Az elszámoló ház a vevővel szemben eladóként, az eladóval szemben vevőként viselkedik. Szállítania kell a vevői pozícióban levő, és fizetnie az eladói pozícióban levő számára.

NAPI ELSZÁMOLÁS

- Letéti számla: fedezeti számla, amely biztosítja, hogy a spekulánsok meg tudjanak felelni a határidős ügyletből származó kötelezettségeiknek
- Az elszámoló ház minden pozíció után naponta elszámolja a keletkező profitot illetve veszteséget.
- Letétfeltöltési felszólítás

NYITOTT POZÍCIÓ LEZÁRÁSA

- Ellentétes irányú ügylet (reversing trade)
- Tényleges áruszállítás a tőzsde raktárába
- Tényleges áruátvétel a tőzsde raktárából

ÁRUTŐZSDÉK A VILÁGBAN

- Európai tőzsdék: 71 tőzsde**
 - Észak-amerikai tőzsdék: 33 tőzsde**
 - Ázsiai tőzsdék: 83 tőzsde**
 - Dél-amerikai tőzsdék: 16 tőzsde**
 - Afrikai tőzsdék: 25 tőzsde**
 - Óceániai tőzsdék: 7 tőzsde**
- A világon 128 országban összesen 235 tőzsde található**

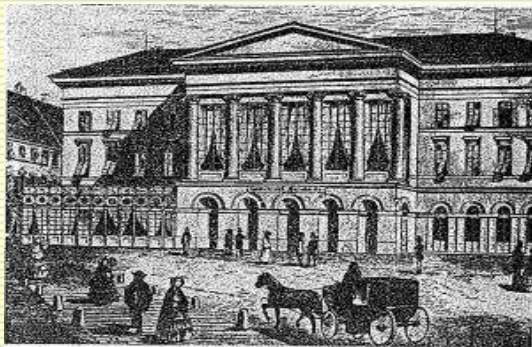

A MAGYAR TŐZSDE TÖRTÉNETE

- A hazai tőzsde gondolata 1854-ben a budapesti Loyd Társulatnál fogant meg**
- Ferenc József császár 1864-ben elrendelte, hogy a birodalom nagyobb városaiban tőzsdéket állítsanak fel**
- Magyarországon az első tőzsde megnyitására 1864. januárjában került sor**

MAGYAR TŐZSDETÖRTÉNET KEZDETEK

- 1853 Gabonacsarnok néven először az árutőzsde jött létre**
- 1864. jan.18. Pesti Áru- és Értéktőzsde (alapítás évében 21részvény)**
- 1873: tőzsdekrach**
- A századfordulóra Európa 4. legnagyobb tőzsdéjévé vált**

Az egykori Lloyd-palota

A VILÁG NÉHÁNY ISMERTEBB TŐZSDEINDEXE

- **DJIA** – Dow Jones Industrial Average – 1884-ben publikálták először a New Yorki Tőzsde irányadó indexét. 1928 óta 30 részvény alapján számolják.
- **DJTA**- (közlekedési átlag) 20 szállítmányozó cég részvényei szerepelnek benne
- **DJUA** – 15 szolgáltató cég papírjait tartalmazza (gáz, elektromos áram stb.)
- **Standard & Poor's 500** – 500 amerikai cég papírjait tartalmazza.
- **NYSE** –New York Stock Exchange – az összes jegyzett részvényt tartalmazza, csak az árváltozásokat tükrözi

HAZAI INDEXEK

- **BUX index:** Budapesti Stock Index. Változó számú, legfeljebb 25 papírt tartalmaz. Az indexkosarat évente kétszer vizsgálják felül. A Tőzsdetanács dönt az egyes részvények ki-és bekerüléséről. 1991 óta számolják, az induló érték 1000 pont volt.
- **BUBOR** – Budapest Bank Offered Rate – Budapesti Bankközi Hitel Kamat. Az MNB által megállapított kamat, amely nyolc nagy kereskedelmi bank bankközi kamatait veszi alapul.

A MAGYAR TŐZSDE JELENLEG

<http://www.bet.hu/>

<http://www.keler.hu/>

A MAGYAR TŐZSDE JELENLEG

Részvény szekció
[Részvények](#)
[Befektetési jegyek](#)
[ETF](#)
[Certifikátok](#)
[Kárpótlási jegyek](#)

Hitelpapír szekció
[Állampapírok](#)
[Jelzáloglevelek](#)
[Vállalati kötvények](#)
Származékos szekció
[Határidős termékek](#)
[Opció termékek](#)

Áru szekció
[Azonnali termékek](#)
[Határidős termékek](#)
[Opció termékek](#)
[Egyéb termékek](#)

Szabadpiaci szekció
[Szabadpiaci termékek](#)
[Közraktári jegyek](#)

<http://www.tozsdeforum.hu>

[http://www.wienerbourse.at/
beginner/lexicon/](http://www.wienerbourse.at/beginner/lexicon/)

<http://tozsdetanfolyam.hu/>

ÁRVERÉS (AUKCIÓ)

ÁRVERÉS (AUKCIÓ)

- Árverések típusai**
- Tömegárú árverései**
- Az árverés előkészítése**
- Az ár kialakításának módjai**
- Az árvereztető társaság**

VERSENYTÁRGYALÁS

VERSENYTÁRGYALÁS

- Versenytagyalás célja**
- Tipikus termékek, tevékenységek**
- A versenytagyalás előkészítése**
- Tenderfüzet**
- Részvétel a versenytagyaláson**
- Versenytagyalási határidők**

VERSENYTÁRGYALÁS

- Verseny tárgyalás lefolytatása**
- Eredményhirdetés – teljesítés**
- Garanciák**
- Verseny tárgyalás és a közbeszerzés**
- Az EU közbeszerzési szabályai**
- SIMAP – TED információk**
- A magyar közbeszerzési törvény**
- Közbeszerzési hatóságok**
- A WTO szabályozása**
